

Phát triển năng lực tư duy lý luận cho đội ngũ giảng viên trẻ trong giai đoạn hiện nay

ThS. NGUYỄN THỊ THANH NHÀN

Trường Đại học Phòng cháy chữa cháy; Email: nhanvtpt@gmail.com

Tóm tắt: Tư duy là một trong những vấn đề cốt lõi, xuyên suốt trong lịch sử triết học ở mọi thời đại. Vấn đề tư duy và tư duy lý luận được Ph. Ăngghen bàn đến trong nhiều tác phẩm. Trong tác phẩm *Biện chứng của tự nhiên* Ăngghen đã khẳng định: tư duy lý luận là một nấc thang trong tiến trình nhận thức thế giới của con người, là trình độ phát triển cao của năng lực tư duy con người. Đối với người giảng viên, năng lực tư duy lý luận chính là khả năng về mặt tư duy lý luận hay tư duy khoa học nhằm góp phần nâng cao chất lượng công tác giáo dục lý luận chính trị trong nhà trường, đồng thời tăng cường đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, luận điệu xuyên tạc của các thế lực thù địch; bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng đặc biệt trong giai đoạn hiện nay. Do đó, việc phát triển năng lực tư duy lý luận cho đội ngũ giảng viên nói chung và đội ngũ giảng viên trẻ nói riêng là một nhiệm vụ có ý nghĩa quan trọng, vừa có tính cấp bách, trước mắt vừa có tính thường xuyên, lâu dài.

Từ khóa: năng lực tư duy; lý luận; đội ngũ giảng viên trẻ.

Tư duy lý luận có vai trò hết sức to lớn trong việc nhận thức và cải tạo thế giới. Ph.Ăngghen cho rằng: *“một dân tộc muốn đứng vững trên đỉnh cao của khoa học thì không thể không có tư duy lý luận”*⁽¹⁾. Thấm nhuần quan điểm này, trong suốt quá trình lãnh đạo thực hiện công cuộc xây dựng đổi mới đất nước, Đảng ta đã luôn xác định rõ vai trò quan trọng của tư duy lý luận trong sự phát triển của khoa học cũng như trong chỉ đạo hoạt động thực tiễn xã hội của con người. Vì thế, muốn đổi mới xã hội trước hết phải đổi mới tư duy lý luận, chỉ trên cơ sở của những đổi mới mang tính đột phá trong tư duy mới dẫn đến những sự đổi mới căn bản trên các lĩnh vực khác của đời sống xã hội.

Năng lực tư duy lý luận là khả năng tư duy khoa học, sáng tạo; là khả năng vận dụng các tri thức lý luận để xuất những nhiệm vụ, giải pháp đúng đắn và khoa học cho việc giải quyết những vấn đề đang đặt ra trong thực tiễn. Năng lực tư duy lý luận của đội ngũ giảng viên trẻ được thể hiện ở những điểm sau: thứ nhất, trình độ học vấn - thể hiện sự thông thạo về chuyên môn, nghiệp vụ ở lĩnh vực cụ thể mà mình đảm nhiệm, ngoài kiến thức chuyên môn mỗi giảng viên trẻ cũng cần cần có kiến thức liên ngành, những ngành gần và có liên quan đến lĩnh vực chuyên sâu; thứ hai, có kiến thức thực tế, khả năng nắm bắt và giải quyết các vấn đề mà thực tiễn cuộc sống đặt ra, trong quá trình giảng dạy luôn gắn lý luận với thực tiễn, gắn chính vấn đề

chuyên môn, nghiệp vụ của mình với sự vận động thay đổi không ngừng của thực tiễn; thứ ba, khả năng vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh vào hoàn cảnh thực tiễn, lồng ghép, đưa nội dung các nghị quyết của Đảng vào trong bài giảng đặc biệt là trong giảng dạy các môn lý luận chính trị.

Ở Việt Nam tư duy lý luận được thể hiện ở khả năng chủ thể tư duy nắm bắt được những nội dung lý luận cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước. Trên cơ sở đánh giá một cách khách quan về công tác lý luận cũng như thực trạng năng lực tư duy lý luận của đội ngũ cán bộ, công chức, tại Đại hội XII, Đảng ta xác định: *“Chất lượng và hiệu quả công tác tư tưởng, lý luận chưa cao”* Công tác tổng kết thực tiễn, nghiên cứu lý luận chưa đáp ứng yêu cầu của công cuộc đổi mới⁽²⁾. Để khắc phục tình trạng trên, một trong những nhiệm vụ trước mắt là: *“Tiếp tục đổi mới tư duy lý luận làm rõ cơ sở lý luận, thực tiễn, hoàn thiện hệ thống các quan điểm về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, đẩy mạnh công tác tổng kết thực tiễn, nghiên cứu lý luận, cung cấp các luận cứ khoa học, lý luận cho việc hoạch định, phát triển đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước”*⁽³⁾. Phát triển theo quan điểm này, Đại hội XIII khẳng định: *“Đẩy mạnh tổng kết thực tiễn, nghiên cứu*

lý luận, hoàn thiện hệ thống lý luận về đường lối đổi mới, về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Gắn kết tổng kết thực tiễn, nghiên cứu lý luận với định hướng chính sách⁽⁴⁾.

Tình hình thế giới và khu vực hiện nay vẫn có chiều hướng diễn biến phức tạp, khó lường. Sự bùng nổ của cách mạng khoa học và công nghệ, sự phát triển như vũ bão của kinh tế số, kinh tế tri thức và xu hướng quốc tế hóa nguồn nhân lực vừa là thời cơ, nhưng đồng thời cũng là thách thức đối với nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Trước những diễn biến phức tạp đó, hơn bao giờ hết càng đòi hỏi mỗi giảng viên phải được trang bị **“vũ khí”** lý luận, mà cốt lõi chính là phải không ngừng nâng cao năng lực tư duy lý luận khoa học, phải tinh thông về lý luận, vững vàng về chuyên môn, thành thạo về nghiệp vụ và có sự nhạy cảm chính trị để trở thành lực lượng tinh nhuệ trong mặt trận đấu tranh tư tưởng, lý luận để đánh bại âm mưu **“diễn biến hòa bình”** của các thế lực thù địch. Nhận thức rõ được tầm quan trọng của lực lượng giảng viên trẻ, công tác bồi dưỡng nâng cao năng lực tư duy lý luận cho đội ngũ này luôn được chú trọng, coi đây là một trong những giải pháp hữu hiệu nâng cao chất lượng giảng dạy. Vì thế, trong những năm qua đội ngũ giảng viên trẻ có những bước tiến mới, trưởng thành về mọi mặt, chất lượng giảng viên ngày càng được nâng cao từng bước đáp ứng được yêu cầu của thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước; lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị vững vàng, có phẩm chất đạo đức trong sáng, lối sống giản dị, có ý thức tổ chức kỷ luật, luôn tu dưỡng, rèn luyện, trình độ, năng lực được nâng lên, có tinh thần trách nhiệm cao, cầu thị, chủ động, sáng tạo, luôn tích cực phấn đấu và hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao. Bên cạnh những kết quả đạt được, vẫn còn một số tồn tại, hạn chế cần khắc phục như: năng lực tư duy lý luận của một bộ phận giảng viên trẻ chưa đồng đều, chậm chuyển biến làm cản trở khả năng nhận thức khoa học, kinh nghiệm, kỹ năng hoạt động sư phạm,... đã ảnh hưởng không nhỏ đến mức độ hoàn thành nhiệm vụ của giảng viên trẻ và chất lượng giáo dục, đào tạo. Còn tồn tại tình trạng một số giảng viên trẻ thiếu bản lĩnh, ngại rèn luyện, ngại khó, ngại khổ, phai nhạt lý tưởng, giảm sút ý chí, làm việc hời hợt, suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, có biểu hiện **“tự diễn biến”**, **“tự chuyển hóa”**. Công tác đào tạo, bồi dưỡng còn bất cập, nhiều nội dung thực hiện còn mang tính hình thức, chậm đổi

mới, chưa kết hợp chặt chẽ giữa lý luận và thực tiễn□

Để khắc phục những hạn chế trên và đạt được mục tiêu phát triển năng lực tư duy cho đội ngũ giảng viên trẻ nhằm đáp ứng yêu cầu đặt ra trong giai đoạn hiện nay cần thực hiện tốt một số vấn đề sau.

Một là, cần chú trọng công tác xây dựng kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng cho đội ngũ giảng viên trẻ. Việc xây dựng kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng cần phù hợp với từng đối tượng, chức danh, vị trí công tác, cần có sự quản lý toàn diện mọi mặt công tác, nắm chắc chất lượng đội ngũ giảng viên trẻ; đánh giá đúng trình độ, năng lực chuyên môn, sở trường, năng khiếu, mặt mạnh, mặt yếu của từng người. Chủ động xây dựng kế hoạch, xác định nội dung cụ thể để bồi dưỡng, nâng cao các phẩm chất cần thiết, trong đó có năng lực tư duy lý luận của giảng viên trẻ. Đặc biệt cần gắn việc quy hoạch với đào tạo, bồi dưỡng theo chức danh và đẩy mạnh công tác luân chuyển cán bộ để rèn luyện qua thực tiễn từ đó nâng cao năng lực tư duy lý luận cho họ. Kế hoạch được xây dựng cũng cần bám sát tình hình thực tiễn, xuất phát từ điều kiện khách quan. Hoạt động này nhằm đảm bảo tính định hướng chính trị đúng đắn, giúp cho lãnh đạo các cấp trong nhà trường đề ra mục tiêu, phương hướng, yêu cầu, nội dung và biện pháp tiến hành các hoạt động phát triển chất lượng đội ngũ giảng viên nói chung và năng lực tư duy lý luận của giảng viên trẻ nói riêng.

Hai là, xây dựng môi trường thuận lợi, tạo điều kiện cho giảng viên trẻ tham gia tích cực vào hoạt động thực tiễn, qua đó nâng cao trình độ kiến thức, kinh nghiệm và năng lực tư duy lý luận. Môi trường học tập, nghiên cứu khoa học thuận lợi vừa là động lực vừa là cơ sở động lực thúc đẩy giảng viên trẻ tích cực, chủ động, sáng tạo trong học tập, rèn luyện, nghiên cứu khoa học và phát triển hoàn thiện phẩm chất nhân cách theo mục tiêu đào tạo. Để làm được việc này điều quan trọng là cần phát huy vai trò, trách nhiệm của các chủ thể trong quá trình phát triển năng lực tư duy lý luận của đội ngũ giảng viên nói chung và giảng viên trẻ nói riêng. Đảng ủy, ban giám hiệu nhà trường cần tập trung lãnh đạo, chỉ đạo giải quyết những khâu yếu, hạn chế trong công tác xây dựng đội ngũ giảng viên; các phòng ban, chức năng cần làm tốt công tác tham mưu về công tác chuyên môn; các tổ chức quần chúng đặc biệt là Đoàn Thanh niên cần đa dạng hóa các hoạt động, tổ chức tốt các hoạt động phong trào, lôi cuốn được các lực lượng tham gia góp phần thực hiện thắng lợi nhiệm

vụ chính trị chung của nhà trường. Cần xây dựng bầu không khí giảng dạy và nghiên cứu khoa học dân chủ, khuyến khích sự tìm tòi, tranh luận, đối thoại, tôn trọng tính độc lập, tự chủ; chống áp đặt một chiều, định kiến, tạo môi trường thuận lợi cho từng giảng viên trẻ có động lực nâng cao năng lực tư duy lý luận của bản thân. Đây mạnh việc tổ chức các hội thảo, tọa đàm, sinh hoạt chuyên môn nhằm tạo môi trường cho giảng viên trẻ được cọ sát, thu nhận thêm tri thức mới, giao lưu học hỏi và tích cực trao đổi, mạnh dạn đưa ra ý kiến, biết đánh giá các ý kiến khác nhau và bảo vệ ý kiến của bản thân.

Ba là, nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên trẻ. Thực tế cho thấy, chất lượng đội ngũ giảng viên có vai trò quan trọng đến kết quả đào tạo, bồi dưỡng cũng như nâng cao năng lực tư duy lý luận cho học viên; có mối quan hệ chặt chẽ đến chất lượng, hiệu quả giảng dạy nhất là các môn lý luận chính trị. Do đó, công tác đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao trình độ cho đội ngũ giảng viên cần được đảm bảo về cả số lượng và chất lượng. Tiếp tục tăng cường đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giảng viên trẻ có kiến thức chuyên môn sâu rộng và kinh nghiệm hoạt động thực tiễn, tâm huyết với nghề. Đây là vấn đề có ý nghĩa quyết định đến việc nâng cao chất lượng giảng dạy nói chung, nâng cao năng lực tư duy lý luận cho học viên nói riêng đáp ứng yêu cầu gắn giảng dạy với bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch. Vì thế, trong quá trình giảng dạy, bên cạnh việc triển khai thực hiện tốt nội dung chương trình đào tạo, bồi dưỡng với phương châm: lấy người học là trung tâm, giảng viên là động lực, nhà trường là nền tảng còn cần phải nâng cao nhận thức và trách nhiệm của đội ngũ giảng viên nhất là giảng viên trẻ trong việc nâng cao năng lực tư duy lý luận cho chính bản thân và người học.

Bốn là, phát huy ý thức tự rèn luyện, tự bồi dưỡng, tự nâng cao năng lực tư duy lý luận của mỗi giảng viên trẻ. Giảng viên trẻ vừa là đối tượng, vừa là chủ thể của quá trình nâng cao năng lực tư duy lý luận của họ. Cùng với việc được bồi dưỡng, đào tạo, mỗi giảng viên trẻ cần tích cực trong hoạt động tự học tập, tự rèn luyện, nâng cao năng lực tư duy lý luận của bản thân. Điều này giữ vai trò quyết định đến trình độ kiến thức và năng lực tư duy lý luận của họ. Mỗi giảng viên trẻ cần phải khơi dậy được tính tích cực, chủ động, tự giác tích lũy tri thức nguồn, kinh nghiệm thực tiễn,

rèn luyện phương pháp tư duy khoa học để đáp ứng yêu cầu của xã hội trong tình hình mới. Nội dung tự học tập, tự bồi dưỡng, rèn luyện, nâng cao năng lực tư duy lý luận của giảng viên trẻ phải toàn diện đặc biệt là phương pháp tư duy biện chứng duy vật để từng bước khắc phục bệnh kinh nghiệm, giáo điều, duy ý chí của đội ngũ giảng viên trẻ. Chủ động đổi mới phương pháp giảng dạy đặc biệt là giảng dạy lý luận chính trị, ứng dụng các phương pháp hiện đại, tạo hứng thú cho người học, tích cực tuyên truyền, luận giải sâu sắc những giá trị khoa học của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh được Đảng ta vận dụng, phát triển phù hợp với thực tiễn đất nước. Quá trình giảng dạy luôn gắn lý luận với thực tiễn theo đúng tinh thần của Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng: **“Đổi mới căn bản nội dung, chương trình, phương pháp giáo dục lý luận chính trị theo hướng khoa học, sáng tạo, hiện đại và gắn lý luận với thực tiễn”**⁽¹⁾. Mỗi giảng viên muốn phát triển năng lực tư duy lý luận, cần tự ý thức được trách nhiệm của mình trong giảng dạy, rèn luyện, tự nâng cao kiến thức, kỹ năng, phương pháp; chủ động, sáng tạo trong việc vừa cung cấp kiến thức, kỹ năng tư duy cho người học, vừa kết hợp giảng dạy với đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch, làm cho chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh thật sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của đời sống xã hội.

Có thể khẳng định rằng, việc phát triển năng lực tư duy lý luận cho giảng viên trẻ là vô cùng quan trọng đối với nhiệm vụ tăng cường, củng cố niềm tin khoa học vào chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, bảo vệ vững chắc nền tảng tư tưởng của Đảng trong giai đoạn hiện nay đồng thời góp phần đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho đất nước trong thời kỳ mới. Và để làm tốt công tác này cần phải có sự phối hợp đồng bộ của nhiều giải pháp để mang lại hiệu quả tối đa./.

(1) C. Mác và Ph. Ăng-ghe-n (1994), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, T.20, tr.489.

(2), (3) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, tr.192-193, 192-193.

(4), (5) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia sự thật, T.1.